

В. В. Лучкевич,
кандидат педагогічних наук, доцент
(Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка)

РОЛЬ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ АГЕНЦІЇ ФРАНКОФОНІЇ В ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Суспільно-економічні виклики сьогодення безпосередньо впливають на розвиток та реформування освітньої галузі України. Для створення ефективної основи конкурентоздатності країни на міжнародній арені слід брати до уваги світові інтеграційні й глобалізаційні процеси, які сприяють суспільно-економічній і культурно-освітній національній відкритості, а також розвиток інноваційних технологій, що дають вільний доступ до знань та будь-якої необхідної інформації. Відтак міжнаціональне науково-освітнє партнерство є ключовою ланкою у формуванні висококваліфікованих фахівців, здатних інтегруватися в міжнародний ринковий простір та взаємодіяти з представниками різних національних культур.

Університет як динамічна інституція повинен адекватно реагувати на трансформаційні зміни в суспільстві та бути включеним у процес розбудови світового співтовариства, а інтернаціоналізація університетської освіти повинна стати однією з його ключових ланок. Інтернаціоналізація в контексті вищої освіти сприяє підвищенню лідерських позицій університету в науково-культурному середовищі регіону, продуктивності його діяльності, орієнтації на транснаціональне виробництво, міжнародне співробітництво тощо. З огляду на це налагодження співпраці з міжнародними організаціями, які об'єднують академічні спільноти різних країн, дасть змогу більш ефективно реалізовувати міжнародні проекти, удосконалювати якість освітніх послуг, покращувати конкурентоспроможність на європейському рівні.

Особливості реформування української системи вищої освіти в умовах сьогодення розкрито в працях А. Алексюка, С. Іванова, Г. Калінічевої, В. Кременя [6], В. Лугового, В. Познаховського, Є. Тихомирової, Н. Шульги [11] та ін. Окремим аспектам інтернаціоналізації української університетської освіти присвячено дослідження В. Андрущенка [1], Н. Бриньова, Н. Булгакової [2], Б. Гола, Л. Пуховської, А. Сбруєвої [9], О. Сухомлинської, С. Широбокова. На функціонування та можливість реалізації деяких міжнародних програм та проектів в Україні (Темпус, Еразмус Мундус, Еразмус+, Горизонт 2020, Вишеградський фонд, DAAD – німецька академічна служба обмінів) звернено увагу таких науковців, як В. Захарченко, С. Кравцов, В. Луговий, Г. Новосад, Н. Самойленко [8], І. Совсун, Ю. Холін, Г. Хоружий [10]. Проте, як показує аналіз наукових джерел, проблема співпраці міжнародних університетських організацій з українськими вищими навчальними закладами в контексті інтернаціоналізації є недостатньо розробленою.

Відзначимо також, що в українській педагогічній науці практично відсутні дослідження організації та діяльності Університетської агенції Франкофонії.

Мета статті – проаналізувати структуру й організаційні засади Університетської агенції Франкофонії, виявити головні напрями її міжнародної діяльності в контексті інтернаціоналізації вищої освіти.

Основний виклад матеріалу. У сучасному освітньо-дослідницькому просторі інтернаціоналізація вищої освіти набирає все більшої ваги. Незважаючи на те, що цей процес не є новим для університетської спільноти (тут можна пригадати і мандрівних студентів XVI – XVII ст., які навчалися в університетах Парижа, Болоньї, Віттенберга, і період “холодної війни” між Заходом й СРСР з масовими потоками студентів з країн, що розвиваються; і міграцію молоді з постколоніальних країн до університетів метрополії), проте в умовах глобалізації розуміння цього явища дещо відрізняється. Звернемося безпосередньо до сучасної інтерпретації цього поняття з урахуванням освітньої складової.

Однією з перших, хто дав визначення поняттю “інтернаціоналізація вищої освіти”, була Джейн Нейт, під яким вона розуміла процес інтеграції міжкультурних і міжнародних елементів в освітні, наукові й адміністративні функції навчального закладу [14, с. 8]. За кілька років це визначення розширилося, віддзеркалюючи невпинні глобалізаційні процеси. Так, в освітніх документах ЮНЕСКО знаходимо таке тлумачення: “Інтернаціоналізація є однією із форм, у яких вища освіта відповідає на можливості і проблеми глобалізації. Інтернаціоналізація охоплює багато питань, серед яких навчальні програми, процес викладання і навчання, дослідження, інституційні угоди, мобільність викладачів та студентів, різноманітні форми співробітництва та багато інших” [13]. Адаптуючи поняття “інтернаціоналізація вищої освіти” від сучасні тенденції університетської освіти, українська дослідниця О. Нітенко зазначає, що “вона повинна відповідати цілям та змісту Європейського простору вищої освіти, формування якого відбувається у трьох напрямках (рівнях). Перш за все, це співробітництво між університетами; другий напрям – міждержавне співробітництво, уособленням якого є Болонський процес; третій – наднаціональний процес, що відбувається на рівні і в рамках Європейського Союзу” [7, с. 206]. Підсумовуючи усе вищенаведене, можемо констатувати, що інтернаціоналізація вищої освіти має як зовнішні (міжнародна студентська, викладацька, адміністративна мобільність; міжнародні наукові гранти й стипендії), так і внутрішні (доступ до інформаційних ресурсів, уніфікація навчальних планів і програм, покращення якості навчання, експорт освітніх послуг) переваги.

Важливою складовою інтернаціоналізації вищої освіти є участь студентів і викладачів у міжнародних програмах і проектах, які спрямовані на підтримку фахівців різних галузей та оволодіння практичними знаннями з обраної спеціальності. На сьогодні в Україні діють такі великі міжнародні проекти і програми, як Еразмус, що дозволяє українським студентами пройти навчання в університетах європейських країн; ЄСПРІТ, завданням

якої є об'єднання навчальних закладів та наукових установ з метою створення і розробки нових інформаційних технологій; DAAD – стипендіальні програми Німецької служби академічних обмінів, яка організовує навчання і дослідження як німецьких студентів за кордоном, так й іноземних студентів у Німеччині та ін. Серед останніх слід виокремити й різноманітні стипендіальні програми та наукові проекти, що пропонуються Університетською агенцією Франкофонії (l'Agence universitaire de la Francophonie).

Зупинимось більш детально на аналізі структури й напрямів діяльності цієї Агенції. Університетська агенція Франкофонії – мережа університетів, які є повністю або частково франкомовними, головною метою якої є створення й розвиток міжнародної франкомовної академічної спільноти. На сьогодні Агенція об'єднує понад 800 вищих навчальних закладів з різних країн світу, в яких французька мова використовується для навчання та наукових досліджень. Відповідно до Хартії франкофонії, підписаної в Дакарі в 1989 році, Університетська агенція Франкофонії, яка тоді мала назву Асоціація університетів з частково або повністю французькою мовою (l'Association des universités partiellement ou entièrement de langue française), стала безпосереднім оператором Міжнародної організації франкофонії (МОФ) з питань вищої освіти та наукових досліджень. У 1998 році на саміті МОФ у Бейруті Асоціацію університетів з частково або повністю французькою мовою було перейменовано на Університетську агенцію Франкофонії для кращого вираження її завдань та статусу в організації. З цього часу головними напрямками діяльності Агенції стають: асоціація та університетська співпраця між вищими навчальними закладами та науковими інститутами, де використовується французька мова для навчання, роботи чи спілкування; виконання свого завдання як оператора Саміту (конференції) франкофонії в галузі вищої освіти на наукових досліджень [15].

Університетська агенція Франкофонії складається з постійних й асоційованих членів. Постійними членами є представники університетів, інститутів, наукових центрів та інших вищих навчальних закладів, де навчання проводиться у більшій мірі французькою мовою (крім спеціальності французька філологія). Асоційованими членами можуть стати вищі навчальні заклади, в яких є хоча б одна кафедра, секція чи відділення французької мови, де нею користуються як робочою та можуть проводити інтернаціональну співпрацю з Агенцією [15].

Інституційними органами Університетської агенції Франкофонії є: генеральна асамблея, президент, асоціативна рада, адміністративна рада і бюро, наукова рада, ректор. Кожна ланка має свої функції, права та обов'язки і підпорядковується генеральній асамблеї, до якої входять представники постійних членів Агенції. Очолює генеральну асамблею президент, який може скликати асоціативну й адміністративну ради та вирішувати з її представниками нагальні проблеми. У повноваження асоціативної ради входять вирішення фінансових питань, вступу нових членів Агенції, пошук ресурсів для забезпечення функціонування регіональних бюро, зв'язки з нефранкомовними університетами та ін.

Принагідно зауважимо, що у 2013 році ректор Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця В. Пономаренко вперше в історії українських університетів був обраний до асоційованої ради Університетської агенції Франкофонії з мандатом до 2017 року [3]. Адміністративна рада вповноважена обирати ректора, керівників регіональних бюро, корегувати план засідань ради, бюджет Університетської агенції Франкофонії на наступний рік, співпрацювати з різними інстанціями МОФ у питаннях вищої освіти та наукових досліджень, щорічно публікувати звіти про фінансову й адміністративну діяльність, відкривати регіональні бюро, створювати комісії, формувати делегації тощо. У випадках швидкого реагування на певні нагальні проблеми обирається бюро, яке виконує ті ж функції. Наукова рада є консультативним органом, яка визначає наукову політику Агенції та відповідає за академічну якість програм. Ректор є виконавчим директором Університетської агенції Франкофонії, який наймає та керує персоналом, відповідає за фінансові витрати.

Штаб-квартира Університетської агенції Франкофонії розміщена в Монреалі (Канада), ректорат – у Парижі (Франція). Також Агенція має дев'ять регіональних бюро, які мають власні підрозділи та сорок сім цифрових франкофонних кампуси – інформаційний простір, що сприяє в навчанні та самоосвіті студентам і викладачам вищих навчальних закладів, які долучилися до діяльності Агенції [12, с. 101]. Головне завдання кампусів – забезпечення необхідними педагогічними матеріалами та передовим технічним обладнанням університети-партнери для того, щоб модернізувати викладання французької мови та дисциплін французькою мовою. Вони також є важливим засобом функціонування дистанційної освіти, яку нині активно провадить Агенція.

Згідно зі статутом Університетської агенції Франкофонії, вона керується такими принципами, які становлять основу діяльності та забезпечують ефективність її функціонування:

- Франкофонія – це організація, що сприяє різноманіттю культур і мов, базується на взаємоповазі, діалозі культур, демократії та рівності між чоловіками й жінками;

- французька мова як спільна мова Франкофонії є ключовим засобом освітньої та наукової співпраці, що дозволяє досягнути все багатство світового прогресу та людських знань;

- багатостороння політика співпраці та спільного розвитку, яку проводить Франкофонія, є значним внеском в ефективну діяльність університетів та наукових інституцій, які поширюють знання та сприяють людському прогресу, що й складає головний напрям цього проєкту;

- за цих умов, спільна мова полегшує розуміння та сприяє плідній науковій та освітній співпраці [15].

З цих положень можемо зрозуміти, що важливою передумовою інтернаціонального співробітництва та ефективної міжнародної діяльності вітчизняних вищих навчальних закладів є викладання / вивчення спільної мови. У цьому напрямі діяльність Університетської агенції Франкофонії базується на організації мовних курсів для студентів-початківців й

адміністративного персоналу, курсів для вдосконалення мовних навичок студентів і викладачів; сприянні академічної мобільності; розвитку докторських програм тощо.

Університетська агенція Франкофонії будує свою діяльність у чотирьох напрямках: сприяння в підготовці кадрів шляхом підвищення мобільності студентів і викладачів, які здобувають корисні практичні навички; полегшення вступу до мережі дослідників, команд, лабораторій та їх підрозділів; підтримка інституцій на шляху їх модернізації управлінського апарату; здійснення свого внеску в міжнародну репутацію університету і франкомовного наукового співтовариства. Зазначимо, що у 2005 році Донецький національний технічний університет першим в Україні став членом Університетської агенції Франкофонії. Це дало змогу студентам університету доповнити українську освіту французькою підготовкою з суміжних галузей (мова, культура країни, менеджмент, соціальні та технічні дисципліни) та отримати диплом інженера французького університету [4]. Окрім того, слід додати, що академічні мобільні обміни сприяють й особистісному розвитку. Зокрема вони виявляють здатність особистості до міжкультурного спілкування; уміння визнавати прогалини в знаннях, які немінучі для людини, що сформувалася в умовах однієї національної культури; уміння дізнаватися необхідну інформацію; здатність до порівняльного аналізу тощо.

Висновки. На сьогодні Університетська агенція Франкофонії – одна з найбільших міжнародних університетських асоціацій, діяльність якої триває понад п'ятдесят років. Базуючись на асоціативних засадах, Агенція розширює поле своєї діяльності за рахунок університетів-партнерів, де викладаються певні дисципліни французькою мовою. Відтак ключова роль при вступі до Агенції відводиться знанню французької мови як спільної для організації та проведення наукової й освітньої діяльності. До її пріоритетних напрямів слід віднести налагодження прямого міжнародного співробітництва між університетами-партнерами, поповнення новітніми знаннями й інформаційними технологіями своїх регіональних представників, фінансова й правова підтримка міжнародних проєктів, академічна мобільність, підвищення рівня володіння французькою мовою. Усі ці напрями є вагомим механізмом у розвитку інтернаціоналізації вищої освіти, покращенні якості освітніх послуг та наукових досліджень, підвищенні рівня іншомовної підготовки.

Перспективним напрямом дослідження вважаємо більш глибоке вивчення діяльності регіональних представництв Університетської агенції Франкофонії передусім у Центральній та Східній Європі (Бухарест), Західній Європі (Брюссель) та можливість використання їх досвіду в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В. Академічна мобільність: проблема реалізації в Україні і в світі / В. Андрущенко, В. Молодиченко // Вища освіта України. – 2010. – № 1. – С. 34–42.
2. Булгакова Н. Б. Вища освіта і Болонський процес. Педагогіка вищої школи: [навч.-метод. посіб.]. / Н. Б. Булгакова. – К. : НАУ-друк, 2009. – 84 с.
3. Генеральна асамблея Університетської агенції з франкофонії приймала делегацію від ХНЕУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.hneu.edu.ua/articles/profile/386>

4. Інститут міжнародного співробітництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.logos.biz.ua/proj/donntu/online/260.htm>
5. Красовська О. Ю. Інтернаціоналізація вищої освіти в умовах глобалізації світового освітнього простору [Електронний ресурс]. / О. Ю. Красовська. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vamsu_econ/2011_2/Kras_ka.htm.
6. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи) / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2003. – 216 с.
7. Нітенко О. В. Інтернаціоналізація вищої освіти як фактор розвитку університету / О. В. Нітенко // Освітлогічний дискурс (Електр. наук. фах. вид.). – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. – № 2 (10). – С. 205–216. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/249#.VbDKektmko>
8. Самойленко Н. Б. Международное сотрудничество в области образования / Н. Б. Самойленко // Горизонты образования. – 2011. – № 1. – С. 124–128.
9. Сбруева А. А. Інтернаціоналізація вищої освіти: сутність поняття та системні зміни парадигми / А. А. Сбруева // Педагогічні науки. – Суми : СумДПУ, 2001. – С. 157–167.
10. Хоружий Г. Ф. Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти: автореф. дис. ... докт. філос. наук / Г. Ф. Хоружий. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. – 32 с.
11. Шульга Н. Д. Розвиток освіти України: стратегія, мета, принципи / Н. Д. Шульга // Економіка та держава. – 2013. – № 2. – С. 48–50.
12. Cerquiglini B. L'Agence Universitaire de la Francophonie, ou la solidarité des intelligences / Bernard Cerquiglini // Synergies. – 2011 – № 7. – P. 99–102
13. Higher Education in a Globalized Society. UNESCO Education Position Paper. – UNESCO, 2004. – 28 p.
14. Knight J. Internationalization of higher education in Asia Pacific countries / J. Knight, H. de Wit. – Amsterdam: EAIE, 1997. – 186 p.
15. Statuts de l'Agence universitaire de la Francophonie. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.auf.org/auf/textes-de-reference/documents-institutionnels>

Анотація

Статтю присвячено актуальній проблемі інтернаціоналізації сучасної вищої школи крізь призму діяльності Університетської агенції Франкофонії, яка сприяє налагодженню міжнародного співробітництва між університетами-партнерами. Значну дослідницьку увагу звернено на аналіз структури, організаційних засад, мети та завдань Університетської агенції Франкофонії, виявлення основних напрямів її міжнародної діяльності.

Ключові слова: інтернаціоналізація, вища освіта, Університетська агенція Франкофонії, міжнародна співпраця, академічна мобільність.

Аннотация

Статья посвящена актуальной проблеме интернационализации современной высшей школы через призму деятельности Университетского агентства Франкофонии, которое способствует налаживанию международного сотрудничества между университетами-партнерами. Значительное исследовательское внимание обращено на анализ структуры, организационных основ, целей и задач Университетского агентства Франкофонии, выявление основных направлений его международной деятельности.

Ключевые слова: интернационализация, высшее образование, Университетское агентство Франкофонии, международное сотрудничество, академическая мобильность.

Summary

The article is devoted to the issue of internationalization of modern high school through the prism of the activity of Francophone University Agency, which facilitates the international cooperation between partner universities. A considerable research attention has been paid to the analysis of the structure, organizational principles, goals and objectives of Francophone University Agency, to the identification of the main directions of its international activities.

Key words: internationalization, higher education, Francophone University Agency, international cooperation, academic mobility.